

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Perceptions of student teachers in elementary education about the science of geography

R. Sharifi Najafabadi^{*1}, M. Heydarian Dolatabadi²

¹ Department of Geography Education, Farhangian University, P.O. Box -889-14665, Tehran, Iran

² Continuous undergraduate student of primary education, Farhangian Bahonar University of Isfahan

ABSTRACT

Keywords:

- . Farhangian University
- . Geography
- . simile
- . Student teachers
- . Phenomenology

1 .R.Sharifi@cfu.ac.ir

Background and objectives: the purpose of this research was to investigate student teachers' perceptions of geography to identify weak points and correct them. **Methods:** For this purpose, the phenomenological approach has been used in the form of a narrative-research method. The statistical sample of this research consisted of 148 people out of 252 male student teachers in the field of elementary education entering 2022-2023 at the Bahonar Department of Isfahan, who were selected according to Morgan's table and using random methods. They were asked to answer the sentence "Geography like. is, because.....", to complete. **Findings:** From the statements obtained, 125 similes were extracted and coded by MAXQDA2018 software and in 3 themes. The main point of view towards the science of geography includes a positive attitude (56.8 percent and with important and necessary sub-themes, a source of information and guidance, beautiful and enjoyable, a practical and useful tool and tool, and a useful person and professional), a vague attitude (at the rate of 24% and with the sub-themes of a vast, diverse and confusing phenomenon and similar to other sciences) and negative view (at the rate of 19.2% and with the sub-themes of useless, non-applicable, bulky, bitter, hard and scary and escape) have been categorized. **Conclusion:** Considering these results, it is suggested that the professors of Farhangian University resolve the ambiguity about the nature of this science and change the way of teaching and evaluating it.

ISSN (Online):

DOI: 10.48310/reek.2024.15336.1262

Received:2023/11/29

Reviewed: 2023/12/26

Accepted: 2024/01/21

PP: 69-87

Citation (APA): Sharifi Najafabadi.R &Heydarian Dolatabadi,M (2024). about the science of geography *The Journal of research in elementary education* , 5(10), 69-87
 <https://doi.org/10.48310/reek.2024.15336.1262>

ادراکات دانشجو معلمان آموزش ابتدایی از علم جغرافیا

مقاله پژوهشی

رسول شریفی نجف آبادی^{۱*}، محمد حسین حیدریان دولت آبادی^۲

۱. گروه آموزش جغرافیا، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۸۸۹-۱۴۶۶۵ تهران، ایران

۲. دانشجوی کارشناسی پیوسته آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان باهنر اصفهان

چکیده

پیشینه و اهداف: «ادراکات معلمان از هر علم» در شیوه تدریس و انتظارات آن‌ها از دانش آموزان تاثیر ژرفی خواهد داشت. با توجه به وظیفه دانشگاه فرهنگیان در تربیت معلمان آگاه و کارآمد، هدف از این تحقیق، بررسی ادراکات دانشجومعلمین از علم جغرافیا در جهت شناسایی نقاط ضعف و اصلاح آن‌ها بوده است. **روش‌ها:** به این منظور از رویکرد پدیدارشناسی در قالب روش روایت‌پژوهی استفاده شده است. نمونه آماری این تحقیق شامل ۱۴۸ نفر از ۲۵۲ دانشجومعلم پسر رشته آموزش ابتدایی ورودی سال ۱۴۰۲-۱۴۰۱ پردیس باهنر اصفهان بوده که بر طبق جدول مورگان و با استفاده از روش تصادفی انتخاب شده و از آن‌ها خواسته شده است تا جمله «جغرافیا مانند است، زیرا.....»، را تکمیل نمایند. **یافته‌ها:** از گزاره‌های به دست آمده، در مجموع ۱۲۵ تشبیه استخراج و نرم افزار MAXQDA2018 کدگذاری شده و در ۳ مضمون اصلی دیدگاه نسبت به علم جغرافیا شامل نگرش مثبت (به میزان ۵۶/۸ درصد و با مضامین فرعی مهم و ضروری، منبع اطلاعات و راهنما، زیبا و لذت بخش، وسیله و ابزاری کاربردی و سودمند و شخص و حرفه ای مفید)، نگرش مبهم (به میزان ۲۴/۰ درصد و با مضامین فرعی پدیده‌ای وسیع، متنوع و درهم و مشابه سایر علوم) و دیدگاه منفی (به میزان ۱۹/۲ درصد و با مضامین فرعی بی‌فایده، غیر کاربردی، پر حجم، تلخ، سخت و ترسناک و فرار) دسته‌بندی گردیده‌اند. نتیجه‌گیری: با در نظر گرفتن این نتایج، پیشنهاد می‌شود که اساتید دانشگاه فرهنگیان به رفع ابهام در مورد ماهیت این علم پرداخته و شیوه تدریس و ارزشیابی آن را نیز متحول سازند.

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

10.48310/reek.2024.15336.1262

واژه‌های کلیدی:

پدیدارشناسی

تشبیه

جغرافیا

دانشجومعلمین

دانشگاه فرهنگیان

۱. نویسنده مسئول

R.Sharifi@cfu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۰/۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۱

شماره صفحات: ۶۹-۸۷

مقدمه

جغرافیا جایگاه منحصر به فردی در میان رشته‌های علمی و موضوعات مدرسه دارد، زیرا به بررسی روابط متقابل بین انسان و محیط می‌پردازد. در اکثر کشورها، جغرافیا به طور سنتی بخشی از برنامه درسی مدارس است که یا به عنوان یک موضوع درسی جداگانه تدریس می‌شود و یا اینکه یا در علوم طبیعی و اجتماعی ادغام شده است. با این حال، در سرتاسر جهان، موضوع جغرافیا با تهدیداتی در قالب تلاش برای کاهش یا حتی لغو آموزش آن مواجه بوده است که سولاتی را در مورد موقعیت جغرافیا در سیستم‌های آموزشی ایجاد می‌کند (Schee, 2014; Béneker et al, 2015). کاهش جهانی در ساعات یادگیری دروس جغرافیا باعث شده است دانش‌آموزان علاقه کمتری به مطالعه جغرافیا در مقاطع بالاتر داشته باشند (Kitchen, 2013; Bent et al, 2013)، همچنین، علاقه به تحصیل در رشته جغرافیا در دانشگاه‌ها نیز به تدریج در حال کاهش است (Kidman, 2018). احتمالاً به همین دلیل است که امروزه بسیاری از نشریات درباره مفید بودن جغرافیا در زندگی روزمره بحث می‌کنند (Murphy 2018; Parkinson 2020). با این وجود، ما نمی‌توانیم علاقه به جغرافیا و محبوبیت آن را تنها با اندازه‌گیری تعداد ساعات ارائه و یا متقاضیان برنامه‌های جغرافیا در دانشگاه‌ها بسنجیم. این نتیجه‌گیری از با مطالعه ادراک بلندمدت دانش‌آموزان یا دانشجویان از جغرافیا حاصل می‌شود (Hemmer & Hemmer, 2017).

این مطالعه به بررسی چگونگی ادراک دانش‌جو معلمان از جغرافیا می‌پردازد. اصطلاح «ادراک از جغرافیا» برای اولین بار در دهه ۱۹۸۰ مطرح شد (Dowson & Hebden, 1984). یکی از آثار منحصربه‌فرد که این مفهوم را بررسی می‌کند، توسط ماینر (Miener, 2016) به زبان آلمانی منتشر شده است. ادراک از جغرافیا اغلب در رابطه با بحران هویت جغرافیا به عنوان یک رشته علمی یا به عنوان یک موضوع درسی مطرح می‌شود (Rallis & Rallis, 1995). اصطلاح «ادراک» به تصور یا ایده از یک چیز معین، به ویژه به تأثیر بیرونی آن و تأثیر کلی آن بر یک فرد یا عموم اشاره دارد (Snyders, 2019) برای توضیح اینکه ادراک در جامعه چگونه کار می‌کند و چه تأثیری دارد، از نظریه ساخت اجتماعی واقعیت استفاده می‌شود (Berger & Luckmann, 1999) که بیان می‌کند جهان تحت تأثیر تعاملات اجتماعی و توسط جامعه ساخته می‌شود. بنابراین، ادراک به عنوان یک واقعیت عینی عمل می‌کند که در عین حال به افراد و اشیاء شکل می‌دهد. این بدان معنی است که ما دائماً در دایره‌ای حرکت می‌کنیم که تحت تأثیر افکار و اعمال ما قرار دارد. ما به طور مداوم در حال تغییر شکل ادراک خود هستیم که به نوبه خود افکار ما را شکل می‌دهند (Pirog & Hibszer, 2020).

درک و تصور از جغرافیا را می‌توان با استفاده از ترکیبی از سه تعریف میدانی روانشناختی، جامعه‌شناختی و اقتصادی از ادراک بررسی نمود. روانشناختی کلمن (colman, 2015)، ادراک را «به عنوان تشبیه یک شیء» تعریف می‌نماید. بازنمایی ذهنی یک محرک در غیاب محرک فیزیکی، که توسط تخیل یا حافظه شکل می‌گیرد، ادراک ذهنی نامیده می‌شود. یک ادراک ابتدا توسط افرادی شکل می‌گیرد که بر اساس باورهای درونی خود نسبت به پدیده‌ها نظر می‌دهند و آنها را به گونه‌ای می‌بینند (sozen, 2019) با این حال، توجه به این نکته ضروری است که همه افراد با آگاهی محدود از موضوع وارد یک واقعیت می‌شوند و سپس نظر خود را بر اساس تجربه خود تنظیم می‌کنند. در مورد جغرافیا، همه افراد یک تصور خاصی از جغرافیا دارند و همین باعث می‌شود واقعیت اجتماعی به طور مداوم با توجه به نحوه درک افراد و جامعه تغییر کند (Tomal, 2010). در این مرحله، باید در زمینه جامعه‌شناختی تأمل کرد، که به ما در درک رفتار فرد در جامعه کمک می‌کند. از دیدگاه جامعه‌شناسی، یک ادراک یا سازه خیالی به عنوان یک ایده معین (بازنمایی ذهنی) درک می‌شود که در درون جامعه بیرونی شده و مبتنی بر تجربه و تأمل ما است. تخیل جامعه‌شناختی توسط سی میلز به عنوان آگاهی روشن از رابطه بین تجربه شخصی و جامعه گسترده‌تر تعریف شده است (Mills, 2000). بنابراین می‌توان گفت ارزش و جایگاه جغرافیا در میان سایر موضوعات و رشته‌ها بر اساس نحوه درک آن در جامعه تعریف می‌شود و جامعه برای درک ارزش جغرافیا باید هدف آن را درک کند. برای تأثیرگذاری و بهبود

ادراک، باید وارد حوزه اقتصادی شد. ادراک باید به طور مداوم بهبود یابد. اگر آن را به طور سیستماتیک نسازیم، به تدریج منفی تر می شود. بنابراین، حفظ آن در همان سطح از ارزش یا بهبود آن، نیازمند تلاش در این زمینه است (Kidman, 2018). در اقتصاد، ادراک یک مفهوم وهمی ایجاد شده توسط تبلیغات و طرح ریزی شده توسط رسانه ها است که به احساسات، نگرش ها و افکار افراد جامعه شکل می دهد (Imber & Toffer, 2000).

به طور خلاصه، در این مطالعه می توان، ادراک جغرافیا را به عنوان مجموعه ای جامع از نگرش ها، ایده ها و انتظارات در مورد جغرافیا، بر اساس نحوه ارائه جغرافیا تعریف نمود که بر اساس کیفیات حسی، بدون ارزیابی عقلانی و استدلال مناسب و یا بر اساس ادراک دیگران شکل گرفته است. هرچه ادراک از موضوع جغرافیا بهتر باشد، ارزش علم جغرافیا و جغرافیدانان نیز در جامعه بالاتر می رود (Parkinson, 2020). علاوه بر این، ادراک را می توان با کمک «باور»، «انگیزه» و «علاقه» افراد به یک موضوع ایجاد کرد. به گفته کولمن (Colman, 2015)، «باور»، هر گزاره ای است که بر اساس شواهد غیرقطعی به عنوان یک گزینه درست پذیرفته شود. یک باور قوی تر از عقیده بی اساس است، اما به اندازه یک دانش معتبر نیست. به طور کلی، باور عبارت است از اعتقاد، ایمان یا اطمینان به چیزی یا کسی (Irog & Hibszer, 2020). «انگیزه» نیروی یا نیروهای محرکه ای است که مسئول شروع، تداوم، جهت دهی و قدرت رفتار هدفمند است (Tracz, 2011). «علاقه» را می توان به عنوان یک انگیزه درونی معین که جنبه اساسی دارد، تعریف کرد (Schiefele, 1991).

تحقیقات نشان داده است که جغرافیا در بین برخی از دانش آموزان و دانشجویان با مشکل هویت مواجه شده و این افراد درک درستی از فلسفه وجودی، اهداف و خدمات آن نداشته (Mukesh & Sarita, 2015) و علاقه چندانی نسبت به این علم نشان نمی دهند (Molayi Hashjin, 2012). اسمیت (Smith, 2009: 105) از این وضعیت به عنوان یک خطر یاد می کند که می تواند باعث افول جایگاه جغرافیا در جامعه شود. پژوهش ها نشان می دهند که هرگاه آموزش جغرافیا در کشوری تضعیف شده و آگاهی های محیطی افراد کاهش یافته؛ در مقابل، بی هویتی فردی و اجتماعی گسترش یافته و افراد حتی در درک ماهیت مکان، دچار اختلال شده اند (Martin, 2010).

النفل (Al-Nofli, 2010) برای کشف ادراکات دانش آموزان از جغرافیا، مطالعه ای بر روی ۴۸ دانش آموز کلاس-های ششم و دهم دختر و پسر کشور عمان انجام داد. بر اساس یافته های وی، دیدگاه این دانش آموزان نسبت به جغرافیا مثبت بوده و آن ها مطالعه در مورد کشورها، آب و هوا، نقشه ها و بلایای طبیعی را لذت بخش و مفید دانسته اند. با این حال، ضعف آن ها در دیدگاه سنتی و محدود به جغرافیا مشهود بوده است.

توماس (Thomas, 2010) در بررسی نگرش عمومی دانش آموزان دبیرستانی نسبت به جغرافیا که بر روی ۴۰۵ دانش آموز ۷ دبیرستان مختلف در منطقه سامسون^۱ انجام داد، دریافت که جغرافیا از نظر آن ها در مرتبه چهارم در میان مطلوب ترین دروس قرار گرفته است.

نتایج مطالعات کویباتکوت و همکاران (Kubiatko et al., 2012) در مورد ۵۴۰ دانش آموزان در ۶ مدرسه کشور چک^۲ حاکی از این بوده که پسران در مقایسه با دختران ادراک مثبت تری از جغرافیا داشته و نمرات بالاتری را کسب کرده و تمایل به گذراندن دروس بیشتری در این زمینه داشته اند. اما در مقابل، آکینویه و همکاران وی (Akinuoye al., 2015) که در دبیرستان های ملی ناحیه هولولگانت ایالت سلانگور^۳ در کشور مالزی نظرسنجی انجام داده بودند، گزارش دادند که ۸۲/۵ درصد از پاسخ دهندگان ترجیح داده بودند که به جای جغرافیا درس دیگری را بگذرانند.

موکش و ساریتا (Mukesh & Sarita, 2015) ادراکات ۷۲ دانشجو معلم دانشگاه ملی فیجی^۴ در مورد جغرافیا را مورد بررسی قرار داده و دریافتند که ۴۸/۶۱ درصد از آن ها از درس جغرافیا لذت نمی برند.

1. Samsun

2. Czech

3 -Hulu Langat District of Selangor State

4 Republic of the Fiji Islands

فاطمیما (Fatima, 2016) از ۱۰۶ دانش‌آموز در مقاطع مختلف تحصیلی کشور پاکستان نظرسنجی انجام داد تا برداشت آن‌ها در مورد مفاهیم، مضامین، ماهیت و گستره جغرافیا و مشکلات عمده آن‌ها در حین تحصیل و فرصت‌های شغلی احتمالی که در زمینه جغرافیا با آنها مواجه هستند را بررسی کند. در این مطالعات مشخص شد دانشجویان مقطع متوسطه در مقایسه با دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری اهمیت کمتری به جغرافیا داده و درک کمتری از آن داشتند.

در ایران نیز محمدی و شفیعی (Mohammadi & Shafiee, 2018) به بررسی نگرش دانش‌آموزان مراکز پیش-دانشگاهی شهرستان اردستان نسبت به جغرافیا پرداختند که نتایج حاصل نشان داد علاقمندی نسبتاً زیادی به این درس وجود داشته و مشارکت‌جویی دانش‌آموزان در فعالیت‌ها خوب بوده است. مولایی هشتجین (Moulai Hashjin, 2012) هم نگرش دانش‌آموزان به آموزش جغرافیا در مدارس شهرستان رشت را مورد بررسی قرار داده و به این جمع‌بندی رسید که توجه دانش‌آموزان به جغرافیا ضعیف بوده و فقط ۷/۷ درصد از آن‌ها به شغل معلمی جغرافیا علاقمند هستند.

پیشینه ذکر شده نشان می‌دهد که هر چند مطالعه بر روی ادراک فراگیران از علم جغرافیا در سطح بین‌المللی مورد توجه بوده (Kubiak et al, 2012)، اما در ایران تنها مطالعات صورت گرفته محدود به محمدی و شفیعی (Mohammadi & Shafiee, 2018) و مولایی هشتجین (Moulai Hashjin, 2012) شده که آن‌ها نیز به نتایج متفاوتی دست یافته‌اند.

دانش جغرافیایی با توجه به تنوع جغرافیایی کشور برای معلمان، مربیان، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران کشور بسیار حائز اهمیت است. بدیهی است که در این رابطه، ابتدا بایستی خود معلمان به فهم و نگرش صحیحی دست یافته باشند تا سپس بتوانند به ارشاد و هدایت دانش‌آموزان بپردازند. از آنجا که دانشگاه فرهنگیان رسالت تربیت معلمان را بر عهده دارد، وظیفه این نهاد است که نسبت به سنجش ادراکات دانشجو معلمان نسبت به این علم اقدام کرده و ضعف‌ها و نقائص موجود را شناسایی، اصلاح و ترمیم نماید تا بتواند معلمان فهیم و کارآمدی را وارد نظام آموزشی نماید. این مقاله با تأکید بر بررسی ادراکات دانشجو معلمان دوره ابتدایی نسبت به تدریس جغرافیا از نظر راهبردهای آموزشی، قوت و ضعف برنامه درسی، روش تدریس، کتاب درسی، مواد آموزشی، مدیریت کلاس، مشکلات تدریس جغرافیا، به دنبال پاسخ‌دهی به این سوالات که:

۱. دانشجو معلمان آموزش ابتدایی چه تشبیه‌هایی را برای جغرافیا به کار می‌برند؟
۲. این تشبیه‌ها در چند گروه و با چه دسته‌بندی‌های کلی قابل تقسیم‌بندی می‌باشند؟

روش پژوهش

در این پژوهش از طرح پژوهش کیفی پدیدارشناسی استفاده شده است. طرح پدیدارشناختی یکی از روش‌های تحقیق کیفی است که برای تمرکز بر موضوعاتی استفاده می‌شود که ما از آنها آگاه هستیم، اما درک عمیق و دقیقی از آن‌ها نداریم (Yıldırım & Şimşek, 2013). جامعه آماری این پژوهش شامل ۲۵۲ دانشجو معلم پسر پردیس شهید باهنر دانشگاه فرهنگیان بوده که طبق جدول مورگان و به طور تصادفی ۱۸۳ نفر از آن‌ها به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند. از این افراد خواسته شد تا جمله «جغرافیا مانند... است، زیرا...» را کامل کنند. برای این کار به آن‌ها ۲۰ دقیقه فرصت داده شد. این پاسخ‌ها پایگاه اطلاعاتی اولیه پژوهش حاضر را تشکیل داده است. سپس، پژوهشگر متن پاسخ ارائه شده را مطالعه کرده و در ذهن خود کدی را برای آن تخصیص داده است. بر این اساس تمام متون به صورت منبع دهی کد گذاری گردید و به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از فرایند تحلیل مضمون با کدگذاری دومرحله‌ای (باز و محوری) و با به کارگیری نرم افزار تحلیل محتوای کیفی MAXQDA2018 استفاده شد. جهت بررسی اعتبار داده‌ها، ابتدا ۲ نفر از همکاران رشته‌های ادبیات فارسی و آموزش جغرافیا به همراه نگارنده اول به بررسی مجدد کدها پرداختند، سپس

تمام کدهای مستخرج از داده‌ها، در چند مرحله با نتیجه مقایسه شد. در مرحله بعد تاییدپذیری توسط تعدادی از مشارکت کنندگان صورت پذیرفت.

یافته‌های پژوهش

پس از حذف پاسخنامه‌های سفید و ناقص، بر اساس یافته‌های این تحقیق، در مجموع ۱۲۵ «تشبیه» استخراج گردیده و ضمن بررسی «وجه تشابهات»، کدگذاری و مضمون‌یابی فرعی و اصلی شده و در نهایت، در ۳ مضمون اصلی نگرش مثبت، مبهم و منفی نسبت به علم جغرافیا، دسته‌بندی گردیده (جدول ۱) و مورد تحلیل و تفسیر قرار گرفته‌اند.

جدول ۱: استخراج کدها و مضامین فرعی و اصلی به کار رفته برای «علم جغرافیا» توسط دانشجومعلمیان.

مضمون اصلی	مضمون فرعی	کدها
	مهم و ضروری	لازم برای زندگی، به درد بخور، هویت‌دهنده به افراد، مشخص کننده حد و مرزها.
	منبع اطلاعات و راهنما	دادن اطلاعات از آینده، نشان دهنده وضعیت محیط، مانع سردرگمی، خبر دهنده از اوضاع جهان، پاسخ دهنده به هر سوال، یابنده هر آدرس، مشخص کننده موقعیت، هدایت کننده به سمت مقصد، روشن کننده مسیر، تلقین کننده احساس تفاخر، راهنمای زندگی، کمک کننده به هوش غریزی، نشان دهنده جهت درست، با ارزش بودن محتوا.
نگرش مثبت	زیبا و لذت بخش	زیبا، لذت بخش، ایجاد کننده احساس سفر در تخیل، مصور و واضح، شیرین، دوست داشتنی، یادگیری راحت، با مزه، ایجاد کننده علاقه.
	وسایله‌ای کاربردی و سودمند	فراهم آورنده امکان نگاه از بالا، ابزار سفر راحت، هشیار کننده انسان در برابر خطر، قابل اتکا، حلال مشکلات، شفاف‌ساز، کاربردی، آشکارساز جزئیات، خبررسان از مکان دور، اتصال دهنده انسان و طبیعت، روشن کننده مسیر.
نگرش مبهم	شخص و حرفه‌ای مفید	قابل اتکا، حفاظت کننده، راهنما، تشخیص دهنده دردها و مشکلات، مراقب سلامت، تنظیم کننده، آموزش دهنده، هشیار کننده.
	پدیده‌ای متنوع و درهم	وسیع، گسترده و بیکران، بدون حد و مرز، بسیار متنوع، درهم و برهم، دارای گرایش‌های فراوان، آشکار کننده انواع زندگی.
	مشابه سایر علوم	شبهه علوم زمین‌شناسی، نجوم، تاریخ و سیاست.
	بی فایده، غیر کاربردی	بی فایده، بدون آینده شغلی، وقت‌گیر، بدون کاربرد.
	پر حجم	معادل چند کتاب، با اصطلاحات زیاد، پر از اسم و عدد.
نگرش منفی	تلخ، سخت و ترسناک	تلخ کننده زندگی، خیلی سخت، نامفهوم، مانع خواب آرام.
	فرار و حفظی	علمی فرار، دانشی حفظی.

مضمون اصلی: نگرش مثبت نسبت به علم جغرافیا

گروه اول پاسخ‌های دانشجومعلمیان شامل ۷۱ تشبیه شده که پس از کدگذاری، در ۵ دسته مضامین فرعی جغرافیا به عنوان «علمی مهم و ضروری»، «منبع اطلاعات و راهنما»، «زیبا و لذت‌بخش»، «ابزاری کاربردی و سودمند» و «شخص و حرفه‌ای مفید» جمع‌بندی شده‌اند. در همه این تشبیهات نوعی نگرشی مثبت نسبت به علم جغرافیا ابراز شده است.

مضمون فرعی: جغرافیا، علمی مهم و ضروری

جدول ۲. مضمون فرعی: جغرافیا، علمی مهم و ضروری

تشبیه	تعداد	کدهای اولیه	کدهای ثانویه
-------	-------	-------------	--------------

	۱	ریاضی
	۱	حساب و کتاب کردن
جغرافیا، علمی مهم و ضروری	۱	حس بینایی
	۲	خواندن و نوشتن
	۱	چشم
	۱	شناسنامه
	۱	سندخانه

برخی از نظرات دانشجومعلمیان به این شرح می‌باشد: «جغرافیا مانند خواندن و نوشتن است، زیرا بدون آن زندگی بسیار سخت می‌شود»، «جغرافیا مانند ریاضی است، زیرا مثل توانایی حساب و کتاب کردن در زندگی به درد می‌خورد»، «جغرافیا مانند حس بینایی است، زیرا بدون آن مثل یک آدم کوری می‌شویم که خبری از اطراف خود ندارد»، «جغرافیا مانند چشم است، زیرا بدون آن زندگی بسیار سخت می‌شود»، «جغرافیا مانند شناسنامه است، زیرا به ما هویت می‌دهد»، «جغرافیا مانند سند خانه است، زیرا ویژگی‌ها و حد و مرز کشور ما را بیان می‌کند». در یک جمع بندی کلی، مفاهیم استخراج شده از این جملات را می‌توان تحت عنوان کدهای «لازم بودن برای زندگی»، «به درد بخور بودن»، «هویت دهنده به افراد» و «مشخص کننده حد و مرزها» قرار داده و تحت مضمون فرعی «جغرافیا، علمی مهم و ضروری» مورد بررسی قرار داد.

مضمون فرعی: جغرافیا، منبع اطلاعات و راهنما

جدول ۳. مضمون فرعی: جغرافیا، منبع اطلاعات و راهنما

کدهای ثانویه	کدهای اولیه	تعداد	تشبیه
جغرافیا، منبع اطلاعات و راهنما	دادن اطلاعات از آینده	۱	اخبار هواشناسی
	نشان دهنده وضعیت محیط	۱	نقشه
	راهنما	۱	راهنمای سفر
	مانع سردرگمی	۱	حافظه مکانی
	خبر دهنده از اوضاع جهان	۱	جام جهان‌نما
	پاسخ دهنده به هر سوال	۱	گوگل
	مشخص کننده موقعیت	۱	جی پی اس
	یابنده هر آدرس	۱	نرم افزار بله
	هدایت کننده به سمت مقصد	۱	فانوس دریایی
	روشن کننده مسیر	۱	نورافکن
	تلقین کننده احساس تفاخر	۱	دکل دیده‌بانی
	راهنما در زندگی	۱	علامت راهنما
	راهنما در زندگی	۱	قانون
	کمک کننده به هوش‌گریزی	۱	هوش مصنوعی
	نشان دهنده جهت درست	۱	قطب‌نما
	راهنما در زندگی	۱	حس ششم
	بازرزش بودن محتوای آن	۱	معدن

دسته‌ای دیگر از دانشجوعلمان، جغرافیا را به این موارد تشبیه کرده‌اند: «جغرافیا مانند اخبار هواشناسی است، زیرا اطلاعات خوبی در مورد اتفاقات آینده به ما می‌دهد»، «جغرافیا مانند نقشه است، زیرا وضعیت محیط اطرافمان را به ما نشان می‌دهد»، «جغرافیا مانند راهنمای سفر است، زیرا بدون آن نمی‌توانیم راهمان را پیدا کنیم»، «جغرافیا مانند حافظه مکانی است، زیرا بدون آن گم می‌شویم»، «جغرافیا مانند جام جهان‌نما است، زیرا با دیدن کره جغرافیایی از اوضاع جهان با خبر می‌شویم»، «جغرافیا مانند گوگل است، زیرا برای هر سوال ما جوابی دارد»، «جغرافیا مانند گوگل مپ^۱ است، زیرا آدرس دقیق هر مکان ناشناخته‌ای را که بخواهیم، به ما نشان می‌دهد»، «جغرافیا مانند جی پی اس است، زیرا موقعیت ما را برایمان مشخص می‌کند»، «جغرافیا مانند نرم افزار بله است، زیرا با اطلاعات دقیقی که به ما می‌دهد، می‌توانیم به مقصد برسیم»، «جغرافیا مانند فانوس دریایی است، زیرا راهنمای ما برای پیدا کردن مقصد است»، «جغرافیا مانند نوراکن است، زیرا جلوی راه ما را روشن می‌کند و قبل از اینکه به مانعی برسیم، ما را از وجود آن مطلع می‌کند»، «جغرافیا مانند دکل دیده‌بانی است، زیرا ما با خواندن جغرافیا احساس می‌کنیم که یک سر و گردن از اطرافیانمان بالاتر هستیم و از دور و ورمان خبر داریم»، «جغرافیا مانند علامت راهنما است، زیرا به ما جهت و مسیر درست را نشان می‌دهد»، «جغرافیا مانند قانون است، زیرا راهنمای ما در زندگی است»، «جغرافیا مانند هوش مصنوعی است، زیرا به کمک هوش غریزی و مادرزادی ما می‌آید»، «جغرافیا مانند قطب‌نما است، زیرا با نشان دادن جهت‌های درست، ما را به سمت هدف هدایت می‌کند»، «جغرافیا مانند معدن است، زیرا اطلاعات با ارزشی در آن هست»، «جغرافیا مانند حس ششم است، زیرا با آن چیزهایی را می‌فهمیم و حس می‌کنیم که دیگران نمی‌بینند و نمی‌فهمند». در یک جمع‌بندی کلی، مفاهیم استخراج شده از این جملات را می‌توان تحت عنوان کدهای «دادن اطلاعات از آینده»، «نشان دهنده وضعیت محیط»، «راهنما»، «مانع سردرگمی»، «خبر دهنده از اوضاع جهان»، «پاسخ دهنده به هر سوال»، «یابنده هر آدرس»، «مشخص کننده موقعیت»، «هدایت کننده به سمت مقصد»، «...»، «تلقین کننده احساس تافخر»، «راهنما در زندگی»، «کمک کننده به هوش غریزی»، «نشان دهنده جهت درست»، «بارزش بودن محتوای آن» قرار داده و تحت مضمون فرعی «جغرافیا، منبع اطلاعات و راهنما» مورد بررسی قرار داد.

مضمون فرعی: جغرافیا، زیبا و لذت بخش

جدول ۴. مضمون فرعی: جغرافیا، زیبا و لذت بخش

تعداد	تشبیه	کدهای اولیه	کدهای ثانویه
۱	گوهر	زیبا	
۱	کتاب رمان	لذت بخش وهیجان انگیز	
۱	قاب هنری	نمایش دهنده رابطه انسان و محیط	
۱	داستان‌های ژول ورن	ایجاد کننده احساس سفر در تخیل	
۱	کتاب مصور	مصور و واضح	
۲	آلبوم عکس	نمایش دهنده رابطه انسان و محیط	
۱	عسل	شیرین و دوست داشتنی	
۱	راحت الحلقوم	سهولت در یادگیری	جغرافیا، زیبا و لذت بخش
۱	موز	لذت بخش وهیجان انگیز	
۲	هلو	با مزه	
۱	عشق	ایجاد کننده علاقه	
۱	تماشای فیلم	لذت بخش و هیجان انگیز	
۱	طی الارض	لذت بخش وهیجان انگیز	
۱	قرمه‌سبزی	دوست داشتنی	

¹ -Google Map

لذت بخش و هیجان انگیز	۲	مسافرت
لذت بخش و هیجان انگیز	۱	سفر با قالی سلیمان

همانطور که در جدول شماره ۴ مشاهده می شود عده‌ای از دانشجومعلم‌ان این تشبیهات را به کار برده‌اند: «جغرافیا مانند گوهر است، زیرا بسیار زیبا است»، «جغرافیا مانند کتاب رمان است، زیرا از خواندن آن لذت می‌برم»، «جغرافیا مانند داستان‌های ژول ورن است، زیرا با آن به سیارات دیگر، سایر قاره‌ها و زیر اقیانوس‌ها سفر می‌کنیم»، «جغرافیا مانند آلبوم عکس است، زیرا پر از عکس است»، «جغرافیا مانند قاب هنری است، زیرا تلاش می‌کند رابطه انسان و طبیعت را در یک فضای زیبا به نمایش بگذارد»، «جغرافیا مانند کتاب مصور است، زیرا در هر صفحه آن عکس است و خسته کننده نیست»، «جغرافیا مانند عسل است، زیرا بسیار شیرین و دوست داشتنی است»، «جغرافیا مانند راحت-الحلقوم است، زیرا من راحت آن را یاد می‌گیرم»، «جغرافیا مانند موز است، زیرا خوشمزه است»، «جغرافیا مانند هلو است، زیرا راحت و با مزه است»، «جغرافیا مانند عشق است، زیرا علاقه‌ام به آن پایانی ندارد»، «جغرافیا مانند دیدن فیلم است، زیرا خسته کننده نیست»، «جغرافیا مانند طی الارض است، زیرا با آن به راحتی از سرزمین خودمان به هر سرزمین دیگری سفر می‌کنیم»، «جغرافیا مانند قرمه سبزی است، زیرا خوشمزه و لذت بخش است»، «جغرافیا مانند مسافرت است، زیرا به آدم کیف می‌دهد»، «جغرافیا مانند سفر با قالی سلیمان است، زیرا احساس می‌کنی روی یک قالی در حال پروازی دل انگیز هستی». در یک جمع‌بندی کلی، مفاهیم استخراج شده از این جملات را می‌توان تحت عنوان کدهای «زیبا»، «لذت‌بخش»، «ایجاد کننده احساس سفر در تخیل»، «مصور و واضح»، «نمایش دهنده رابطه انسان و محیط»، «شیرین و دوست داشتنی»، «سهولت در یادگیری»، «با مزه»، «ایجاد کننده علاقه» قرار داده و تحت مضمون فرعی «جغرافیا، زیبا و لذت بخش» مورد بررسی قرار داد.

مضمون فرعی: جغرافیا، وسیله‌ای کاربردی و سودمند

جدول ۵. مضمون فرعی: جغرافیا، وسیله‌ای کاربردی و سودمند

تثبیه	تعداد	کدهای اولیه	کدهای ثانویه
بالون	۱	فراهم آورنده زمینه نگاه از بالا	
وسيله نقلیه	۱	ابزار سفر راحت	
اتوبوس مدرسه جادویی	۴	ابزار سفر راحت	
اسنپ	۱	ابزار سفر راحت	
زنگ هشدار	۱	هشياركننده انسان در برابر خطر	
آزير خطر	۱	هشياركننده انسان در برابر خطر	جغرافیا، وسیله‌ای کاربردی و سودمند
عصا	۱	قابل اتکا	
آچار فرانسه	۱	حلال مشکلات	
عینک	۱	شفاف‌ساز	
رایانه	۱	کاربردی	
شاه کلید	۲	حلال مشکلات	
ذره بین	۱	آشكارساز جزئیات	
دوربین	۱	آشكارساز جزئیات	
پل	۳	اتصال دهنده انسان و طبیعت	
چراغ قوه	۱	روشن کننده مسیر	

دسته‌ای دیگر از دانشجومعلم‌ان جغرافیا را به ابزار و وسیله‌ای کاربردی و سودمند تشبیه نموده‌اند. برخی از این جملات بیان شده توسط دانشجو معلم‌ان عبارتند از: «جغرافیا مانند بالون است، زیرا می‌توانی با آن از بالا همه‌جا را

بینی»، «جغرافیا مانند وسیله نقلیه است، زیرا ما را به جاهای مختلف می‌برد»، «جغرافیا مانند اتوبوس مدرسه جادویی است، زیرا مانند فیلم‌های برنامه کودک می‌توانیم با آن به همه جا سفر کنیم»، «جغرافیا مانند اسنپ است، زیرا به راحتی ما را به هر جایی که بخواهیم می‌برد»، «جغرافیا مانند زنگ هشدار است، زیرا درست سر موقع ما را بیدار می‌کند»، «جغرافیا مانند آژیر خطر است، زیرا ما را از احتمال خطر مطلع می‌کند»، «جغرافیا مانند عصا است، زیرا ما می‌توانیم به آن تکیه کنیم»، «جغرافیا مانند آچار فرانسه است، زیرا برای هر مشکلی راه حلی دارد»، «جغرافیا مانند عینک است، زیرا وقتی از پشت آن به دور و ورت نگاه می‌کنی، همه چیز را شفاف‌تر می‌بینی»، «جغرافیا مانند رایانه است، زیرا امروزه خیلی کاربرد پیدا کرده است»، «جغرافیا مانند شاه کلید است، زیرا خیلی از مشکلات را می‌توان با آن حل کرد»، «جغرافیا مانند ذره‌بین است، زیرا جزئیات را نشان می‌دهد»، «جغرافیا مانند دوربین است، زیرا با آن می‌توان از وضعیت مکان‌های دور با خبر شد»، «جغرافیا مانند یک مکان‌یاب است، زیرا مکان مورد نظرمان را پیدا می‌کند»، «جغرافیا مانند پل است، زیرا انسان را به طبیعت متصل می‌کند»، «جغرافیا مانند چراغ قوه است، زیرا در تاریکی مسیر را روشن می‌کند». در یک جمع‌بندی کلی، مفاهیم استخراج شده از این جملات را می‌توان تحت عنوان کدهای «فراهم آورنده زمینه نگاه از بالا»، «بزار سفر راحت»، «هشیارکننده انسان در برابر خطر»، «قابل اتکا»، «حلال مشکلات»، «شفاف‌ساز»، «کاربردی»، «آشکارساز جزئیات»، «خبررسان از مکان دور»، «اتصال دهنده انسان و طبیعت» و «روشن کننده مسیر» قرار داده و تحت مضمون فرعی «جغرافیا، وسیله‌ای کاربردی و سودمند» مورد بررسی قرار داد.

مضمون فرعی: جغرافیا، شخص و حرفه‌ای مفید

جدول ۶. مضمون فرعی: جغرافیا، شخص و حرفه‌ای مفید

تثبیه	تعداد	کدهای اولیه	کدهای ثانویه
مادر	۱	حفاظت کننده	
پدر	۳	قابل اتکا	
عالم واندیشمند	۵	هادی و راهنما	جغرافیا، شخص و حرفه‌ای مفید
پزشک	۱	تشخیص دهنده دردها و مشکلات	
پرستار	۱	مراقب سلامت	
نگهبان	۴	حفاظت کننده	
مشاور	۲	آموزش دهنده	
مدیر	۳	تنظیم کننده	
پیشگوی قابل اعتماد	۳	هشیار کننده	

تثبیه علم جغرافیا به شخصی مفید در نمونه‌هایی از این موارد به کار رفته‌اند: «جغرافیا مانند مادر است، زیرا ما در دامن آن بزرگ می‌شویم»، «جغرافیا مانند پدر است، زیرا نگران آینده ما است»، «جغرافیا مانند عالم و دانشمند است، زیرا برای زندگی درست به ما نصیحت می‌کند»، «جغرافیا مانند پزشک است، زیرا دردها و بیماری‌های کره زمین را تشخیص می‌دهد»، «جغرافیا مانند پرستار است، زیرا مراقب سلامت کره زمین است»، «جغرافیا مانند نگهبان است، زیرا نمی‌گذارد که کسی به زمین آسیب برساند»، «جغرافیا مانند یک مدیر است، زیرا تلاش دارد که همه چیز را منظم کند»، «جغرافیا مانند یک مشاور است، زیرا راه و رسم زندگی کردن را به ما می‌آموزد»، «جغرافیا مانند یک پیشگوی قابل اعتماد است، زیرا از حوادث آینده مانند سیل و زلزله خبر می‌دهد». در یک جمع‌بندی کلی، مفاهیم استخراج شده از این جملات را می‌توان تحت عنوان کدهای «قابل اتکا»، «حفاظت کننده»، «راهنما»، «تشخیص دهنده دردها و مشکلات»، «مراقب سلامت»، «تنظیم کننده»، «آموزش دهنده» و «هشیار کننده» قرار داده و تحت مضمون فرعی «جغرافیا، شخص و حرفه‌ای مفید» مورد بررسی قرار داد.

مضمون اصلی: نگرش مبهم نسبت به علم جغرافیا

گروه دوم پاسخ‌های دانش‌جو معلمان شامل ۳۰ تشبیه می‌شود که در ۲ دسته مضامین فرعی تشبیه جغرافیا به عنوان «علمی وسیع، متنوع و درهم» و «مشابه سایر علوم» جمع‌بندی شده‌اند که در همه آن‌ها نوعی نگرشی مبهم نسبت به ماهیت و ساختار علم جغرافیا ابراز شده است.

مضمون فرعی: جغرافیا، وسیع، متنوع و درهم

جدول ۷. مضمون فرعی: جغرافیا، وسیع، متنوع و درهم

مضمون فرعی	کدهای اولیه	تعداد	تشبیه
جغرافیا، وسیع، متنوع و درهم	وسیع	۲	اقیانوس
	گسترده و بیکران	۱	دریا
	بدون حد و مرز	۱	کهکشان
	بسیار متنوع	۲	سوپرمارکت
	درهم و برهم	۲	مغازه عطاری
	جورواجور	۱	بسته مداد رنگی
	بسیار متنوع	۱	جعبه ابزار
	درهم و برهم	۱	سالاد شیرازی
	درهم و برهم	۲	شله قلمکار
	بسیار متنوع	۲	شبکه مستند تلویزیون
	دارای گرایش‌های فراوان	۱	درخت پرشاخه
	آشکار کننده انواع زندگی		دنیای موازی

با تاملی بر مواردی که در جدول ۷ آمده است می‌توان دریافت که در آن‌ها جغرافیا به عنوان علمی وسیع، متنوع، مخلوط و درهم معرفی شده است. به عنوان مثال می‌توان به این موارد اشاره کرد: «جغرافیا مانند اقیانوس است، زیرا سر و ته ندارد»، «جغرافیا مانند دریا است، زیرا وسیع، گسترده و بیکران است»، «جغرافیا مانند کهکشان است، زیرا حد و مرزی ندارد»، «جغرافیا مانند سوپرمارکت است، زیرا از هر چیزی به دستشان آمده در آن نوشته‌اند»، «جغرافیا مانند مغازه عطاری است، زیرا از سیر تا پیاز در آن پیدا می‌شود»، «جغرافیا مانند بسته مداد رنگی است، زیرا خیلی مطالب جورواجوری دارد»، «جغرافیا مانند جعبه ابزار است، زیرا هر چیزی بخواهی در آن هست»، «جغرافیا مانند سالاد شیرازی است، زیرا قاطی‌پاتی است»، «جغرافیا مانند شله قلمکار است، زیرا از هر چیزی که دم دستشان آمده در کتاب‌های جغرافیا ریخته‌اند»، «جغرافیا مانند شبکه مستند تلویزیون است، زیرا از همه جای جهان، مطالبی به ما نشان می‌دهد»، «جغرافیا مانند درخت پر شاخ و برگ است، زیرا خیلی گرایش و زیر مجموعه دارد»، «جغرافیا مانند دنیای موازی است، زیرا وقتی این علم را می‌خوانیم، می‌فهمیم که به موازات سبک زندگی ما، شکل‌های دیگری از زندگی در قسمت‌های دیگر جهان وجود دارد». در یک جمع‌بندی کلی، مفاهیم استخراج شده از این جملات را می‌توان تحت عنوان کدهای «وسیع»، «گسترده و بیکران»، «بدون حد و مرز»، «بسیار متنوع»، «درهم و برهم»، «دارای گرایش‌های فراوان»، «آشکار کننده انواع زندگی» قرار داده و تحت مضمون فرعی «جغرافیا، وسیع، متنوع و درهم» مورد بررسی قرار داد.

مضمون فرعی: جغرافیا، مشابه سایر علوم

جدول ۸. مضمون فرعی: جغرافیا، مشابه سایر علوم

مضمون فرعی	کدهای اولیه	تعداد	تشبیه
	شبیه نجوم	۲	نجوم
	شبیه زمین‌شناسی	۵	زمین‌شناسی
	شبیه تاریخ	۲	تاریخ
جغرافیا، مشابه سایر علوم	شبیه مردم‌شناسی	۲	مردم‌شناسی
	شبیه زیست	۱	زیست‌شناسی
	شبیه باستان‌شناسی	۱	باستان‌شناسی
	شبیه سیاست	۱	سیاست

از سوی دیگر، برخی از دانشجو معلمان جغرافیا را به علمی مانند نجوم، زمین‌شناسی، مردم‌شناسی و... تاریخ تشبیه کرده‌اند. برخی از این جملات به این شرح می‌باشند: «جغرافیا مانند نجوم است، زیرا ما را با سیاره زمین و سایر سیارات آشنا می‌کند»، «جغرافیا مانند زمین‌شناسی است، زیرا من فرقی بین جغرافیا و زمین‌شناسی نمی‌بینم»، «جغرافیا مانند مردم‌شناسی است، زیرا در مورد ویژگی‌های مردم و سبک زندگی آن‌ها در مناطق مختلف جهان به ما خبرهایی می‌دهد»، «جغرافیا مانند تاریخ است، زیرا همیشه با آن همراه است»، «جغرافیا مانند زیست‌شناسی است، زیرا در مورد جنگل‌ها و درختان و حیوانات و این جور چیزها بحث می‌کند»، «جغرافیا مانند سیاست است، زیرا همه‌اش درباره اوضاع و احوال کشورهای دیگر است». در یک جمع‌بندی کلی، مفاهیم استخراج شده از این جملات را می‌توان تحت عنوان کدهای «شبیه زمین‌شناسی»، «شبیه تاریخ» و... قرار داده و تحت مضمون فرعی «جغرافیا، مشابه سایر علوم» مورد بررسی قرار داد.

مضمون اصلی: نگرش منفی نسبت به علم جغرافیا

گروه سوم پاسخ‌های دانشجو معلمان شامل ۲۴ تشبیه می‌شود که در ۴ دسته مضامین فرعی، علمی «بی‌فایده و غیرکاربردی»، «پرحجم»، «تلخ، سخت و ترسناک» و «فرار و حفظی» جمع‌بندی شده‌اند که در همه آن‌ها نوعی نگرشی منفی نسبت به علم جغرافیا ابراز شده است.

مضمون فرعی: جغرافیا، بی‌فایده و غیرکاربردی

جدول ۹. مضمون فرعی: جغرافیا، بی‌فایده و غیرکاربردی

مضمون فرعی	کدهای اولیه	تعداد	تشبیه
	بی‌فایده	۱	درس خواندن
	بدون آینده شغلی	۱	دانشگاه رفتن
جغرافیا، بی‌فایده و غیرکاربردی	وقت‌گیر و بدون کاربرد	۲	بقیه دروس علوم انسانی
	بی‌فایده و غیرکاربردی	۱	آپانتیسیت
	بی‌فایده و غیرکاربردی	۱	علم بی‌مصرف

برخی از دانشجو معلمان در تشبیهات خود، از جغرافیا به عنوان علمی غیرضروری و غیرکاربردی یاد کرده‌اند که به نمونه‌هایی از آن‌ها اشاره می‌شود: «جغرافیا مثل درس خواندن است، زیرا امروزه بی‌فایده است»، «جغرافیا مانند دانشگاه رفتن است، چون وقت آدم را می‌گیرد، اما آخرش به هیچ شغل درست و حسابی ختم نمی‌شود»، «جغرافیا مانند علمی بی‌مصرف است، زیرا به کارمان نمی‌آید»، «جغرافیا مانند بقیه دروس علوم انسانی است، زیرا همه‌شان وقت‌گیر و بی-

فایده هستند»، «جغرافیا مانند آپانتیسیت است، زیرا کاربردی برای زندگی ما ندارد». در یک جمع‌بندی کلی، مفاهیم استخراج شده از این جملات را می‌توان تحت عنوان کدهای «بی‌فایده»، «بدون آینده شغلی»، «وقت‌گیر و بدون کاربرد» قرار داده و تحت مضمون فرعی «جغرافیا، بی‌فایده و غیرکاربردی» مورد بررسی قرار داد.

مضمون فرعی: جغرافیا، پر حجم

جدول ۱۰. مضمون فرعی: جغرافیا، پر حجم

مضمون فرعی	کدهای اولیه	تعداد	تشبیه
	معادل چند کتاب	۱	کتابخانه
جغرافیا، پر حجم	با اصطلاحات زیاد	۲	لغت‌نامه
	پر از اسم و عدد	۲	کوهی از اسم و عدد

برخی از عبارات به کار رفته توسط دانشجومعلم به حجم زیاد محتوای کتاب‌های جغرافیا اشاره شده است. به عنوان مثال: «جغرافیا مانند کتاب‌خانه است، زیرا هر کتاب آن خودش مثل چند کتاب است»، «جغرافیا مانند لغت‌نامه است، زیرا کلمات و اصطلاحات زیادی در آن وجود دارد»، «جغرافیا مانند کوهی از عدد و اسم است، زیرا خیلی، خیلی اسم و عدد دارد». در یک جمع‌بندی کلی، مفاهیم استخراج شده از این جملات را می‌توان تحت عنوان کدهای «معادل چند کتاب»، «با اصطلاحات زیاد» و «پر از اسم و عدد» قرار داده و تحت مضمون فرعی «جغرافیا، پر حجم» مورد بررسی قرار داد.

مضمون فرعی: جغرافیا، تلخ، سخت و ترسناک

جدول ۱۱. مضمون فرعی: جغرافیا، تلخ، سخت و ترسناک

مضمون فرعی	کدهای اولیه	تعداد	تشبیه
جغرافیا، تلخ، سخت و ترسناک	تلخ‌کننده زندگی	۲	زهر مار
	خیلی سخت	۱	یادگرفتن زبان دیگر
	نامفهوم	۱	علم فلسفه
	خیلی سخت	۱	کندن کوه
	مانع خواب آرام	۳	کابوس

در برخی از تشبیهات به کار رفته توسط دانشجومعلم برای علم جغرافیا، از این علم به عنوان ماده درسی تلخ، سخت و ترسناک یاد شده است. به عنوان مثال: «جغرافیا مانند زهرمار است، زیرا مدرسه رفتن را برای آدم تلخ می‌کند»، «جغرافیا مانند یادگرفتن زبان دیگر است، زیرا خیلی سخت است»، «جغرافیا مانند فلسفه و منطق است، زیرا نامفهوم است»، «جغرافیا مانند کندن کوه است، زیرا سخت است»، «جغرافیا مانند کابوس است، زیرا شب‌های امتحان خواب خوش را از آدم می‌گیرد». در یک جمع‌بندی کلی، مفاهیم استخراج شده از این جملات را می‌توان تحت عنوان کدهای «تلخ‌کننده زندگی»، «خیلی سخت»، «نامفهوم» و «مانع خواب آرام» قرار داده و تحت مضمون فرعی «جغرافیا، تلخ، سخت و ترسناک» مورد بررسی قرار داد.

مضمون فرعی: جغرافیا، حفظی و فرار

جدول ۱۲. مضمون فرعی: جغرافیا، حفظی و فرار

مضمون فرعی	کدهای اولیه	تعداد	تشبیه
جغرافیا، حفظی و فرار	تلخ‌کننده زندگی	۲	بنزین
	خیلی سخت	۱	تاریخ
	نامفهوم	۱	جدول ضرب
	خیلی سخت	۱	اسامی بچه‌های این دوره زمونه
	مانع خواب آرام	۱	فیزیک

تشبیهاتی که در جدول ۱۲ مشاهده می‌شود، گواه دیدگاه دانشجو معلمان به این علم تحت عنوان «درسی حفظی و فرار» می‌باشد. به عنوان مثال: «جغرافیا مانند بنزین است، زیرا خیلی فرار است»، «جغرافیا مانند تاریخ است، زیرا حفظی است»، «جغرافیا مانند جدول ضرب است، زیرا توی حافظه‌ام نمی‌مونه»، «جغرافیا مانند فیزیک است، زیرا هیچ چیز از فرمول‌های فیزیک و اسامی جغرافیا یادم نیست». در یک جمع‌بندی کلی، مفاهیم استخراج شده از این جملات را می‌توان تحت عنوان کدهای «علمی فرار» و «علمی حفظی» قرار داده و تحت مضمون فرعی «جغرافیا، حفظی و فرار» مورد بررسی قرار داد.

فراوانی دسته‌بندی مضامین

جدول ۱۳. فراوانی دسته‌بندی مضامین

تعداد	تشبیهات مثبت	تشبیهات مبهم	تشبیهات منفی	مجموع
۷۱	۳۰	۲۴	۱۲۵	
درصد ۵۶/۸٪	درصد ۲۴٪	درصد ۱۹/۲٪	درصد ۱۰۰٪	

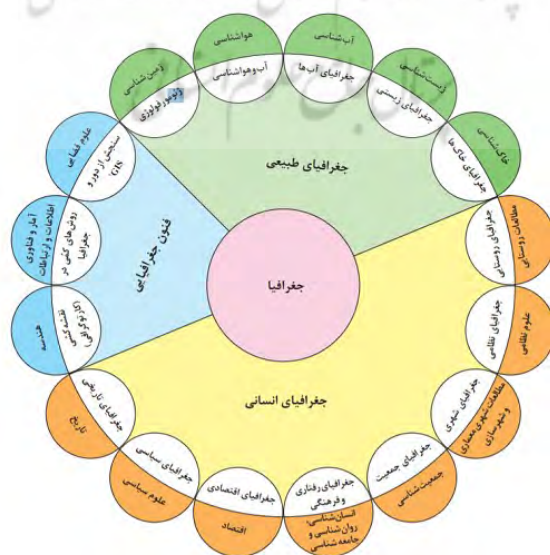
تشبیهات ثبت شده مثبت، مبهم و منفی به ترتیب ۷۱، ۳۰ و ۲۴ مورد از کل ۱۲۵ تشبیهات را به خود اختصاص داده‌اند. بنابراین، مضمون اصلی تشبیهات مثبت با ۵۶/۸ درصد از کل پاسخ‌های دانشجومعلمیان، نسبت به سایر تشبیهات برتری بیشتری داشته و نشان دهنده نگرش مناسب دانشجومعلمیان به جغرافیا به عنوان علمی با مضامین فرعی مهم و ضروری (۶/۴ درصد)، منبع اطلاعات و راهنما (۱۴/۴ درصد)، زیبا و لذت‌بخش (۱۵/۲ درصد)، ابزاری کاربردی و سودمند (۱۳/۶ درصد) و شخص و حرفه‌ای مفید (۷/۲ درصد) می‌باشد. ۲۴ درصد از تشبیهات نیز در حیطه مضمون اصلی نگرش مبهم قرار گرفته‌اند که سردرگمی دانشجو معلمان در فهم ماهیت و ساختار علم جغرافیا در دو مضمون فرعی پدیده‌ای وسیع، متنوع و درهم (۱۳/۶ درصد) و مشابه سایر علوم (۱۰/۴ درصد) را بر ملا می‌سازند. ۱۹/۲ درصد از تشبیهات نیز در حیطه مضمون اصلی نگرش منفی به علم جغرافیا اختصاص یافته است که آن‌ها نیز در مضامین فرعی گلابه و ناراحتی دانشجومعلمیان از بی‌فایده و غیر کاربردی (۴/۰ درصد)، پرحجم (۴/۰ درصد)، تلخ، سخت و ترسناک (۶/۴ درصد) و فرار و حفظی (۴/۸ درصد) بودن محتوای جغرافیا دسته‌بندی شده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش سعی شد از رویکرد پدیدارشناسی، در قالب روایت‌پژوهی به بررسی تشبیهات صورت گرفته توسط دانشجومعلمیان در مورد علم جغرافیا پرداخته شود. نتیجه این مطالعه نشان داد که حدود ۵۶/۸ درصد از دانشجومعلمیان دیدگاه خود نسبت به علم جغرافیا را با کلماتی مثبت ابراز داشته‌اند. نتایج این بخش از این پژوهش منطبق با نتایج

تحقیقات النفیل (Al-Nofli, 2010) و توماس (Thomas, 2010) است که دیدگاه دانش‌آموزان کشور عمان نسبت به جغرافیا را مثبت ارزیابی کرده‌اند. همچنین، این نتایج به نظرات محمدی و شفیع (Mohammadi & Shafiee, 2018) که علاقمندی دانش‌آموزان مراکز پیش‌دانشگاهی شهرستان اردستان به جغرافیا را نسبتاً زیاد دانسته‌اند، همخوانی دارد. اما فلائی (Falaye, 2006) در مطالعه‌ی خود دریافت که درس جغرافیا در ارزیابی دانش‌آموزان در مقایسه با سایر دروس رتبه بسیار پایینی دارد.

۲۴٪ درصد از دانشجو معلمان با بیان کدهایی، از یک سو «تنوع و ترکیبی بودن علم جغرافیا» را مورد تایید قرار داده‌اند و از سوی دیگر «مشابهت این علم با علوم دیگر» را بیان کرده‌اند که به این وسیله، سردرگمی خود را نسبت به شناخت ماهیت علم جغرافیا بیان ساخته‌اند. این وضعیت که در قالب مضمون اصلی «نگرش مبهم به جغرافیا» قابل تامل است، نشان دهنده آن است که دانشجو معلمان در درک مفهوم و ساختار علم جغرافیا سردرگم می‌باشند؛ چرا که علم جغرافیا به واسطه ترکیبی و بین رشته‌ای بودن، با علوم بسیار متنوعی در ارتباط بوده و هم پوشانی دارد و از سوی دیگر، معادل هیچ یک از این علوم نیز نمی‌باشد (شکل ۱). این قسمت از نتایج پژوهش با دیدگاه‌های (Mukesh & Sarita, 2015) تطابق دارد که به ضعف فراگیران در درک مفهوم جغرافیا و تبعات آن اشاره داشته است. در تبیین این نتیجه حاصله می‌توان گفت جغرافیا در میان علوم طبیعی و علوم اجتماعی جایگاه ویژه‌ای برای خود داشته و نقش وحدت بخشی به عهده می‌گیرد (Kızılcıoğlu, 2006) علاوه بر این، از آنجایی که جغرافیا فقط با یک علم مرتبط نیست، بلکه کم و بیش با تمام رشته‌های علمی مرتبط است، به عنوان «جامعه‌ای از علوم» نامگذاری شده است (Elibüyük, 2000) به همین دلیل، علم جغرافیا با بسیاری از علوم تبادل اطلاعات می‌کند. برای مثال یک فرد بدون دانش فیزیک، قادر به درک توپوگرافی یک شهر نیست، یا بدون دانش شیمی، نمی‌تواند پدیده فرسایش خاک را درک کند و فردی هم که دانش زیست شناسی ندارد، نمی‌تواند به فهم درستی نسبت به اکوسیستم دست یابد. علاوه بر این، برای کسی که دانش لازم را در زمینه جغرافیا ندارد، غیرممکن است که مسائل اقلیمی، رویدادهای آب و هوایی روزانه، منظومه شمسی، حرکات زمین و پیامدهای آن را تفسیر کند. از این رو، اهمیت جغرافیا ناشی از موقعیت بین رشته‌ای آن است همانطور که جانستون (Johnston, 1985) بیان کرد، جغرافیا حاوی اطلاعاتی درباره جهان و محیط زیست انسان است. بنابراین، جغرافیا یک رشته سطح بالا و یک علم ضروری است، زیرا دروس جغرافیا بسیاری از موضوعاتی که مربوط به مردم و جهان است را پوشش می‌دهد. می‌توان استدلال کرد که درس جغرافیا برای افراد حیاتی است تا رویدادها و پدیده‌هایی را که در محیط شان رخ می‌دهد، درک کنند و به درک درستی از کل جهان دست یابند.

شکل ۱: گرایش‌های مختلف علم جغرافیا و ارتباط آن با علوم مختلف.

دانشجو معلمانی که در قالب مضمون اصلی سوم دسته‌بندی شده‌اند، نگرشی منفی به جغرافیا دارند. با این وجود، دیدگاه منفی ۱۹/۲ درصدی آن‌ها در مقایسه با دیدگاه منفی ۴۸/۶۱ درصدی حاصل از تحقیقات موکش و ساریتا (Mukesh & Sarita, 2015)، آکینویه و همکاران وی (Akinuoye et al., 2015) در دبیرستان‌های ملی ناحیه هولولگانگت ایالت سلانگور^۱ در کشور مالزی و نظرسنجی مولایی هشتجین (Moulai Hashjin, 2012) در مورد دانش-آموزان شهرستان رشت، رقم نسبتاً کمی محسوب می‌شود. همچنین مطالعه کوشکون (Coşkun, 2004) نیز چنین نتیجه‌گیری را تأیید می‌کند. در تبیین این یافته می‌توان گفت شاید این مساله به دلیل محتوای نظری بیش از حد دروس جغرافیا است و اینکه معلمان جغرافیا اغلب از روش سخنرانی سنتی و روش‌های پرسش و پاسخ در تدریس استفاده می‌کنند و در به کارگیری روش‌های تدریس جدید مهارت لازم را ندارند. بی‌شک استفاده از تکنیک‌های جدید و موثر یادگیری می‌تواند این تصور منفی از درس جغرافیا را از بین ببرد. معلمان بهتر است اطلاعاتی که در درس‌های جغرافیا آمده است را با زندگی واقعی دانش‌آموزان مرتبط کنند و مثال‌های بیشتری از زندگی روزمره ارائه دهند. هر فردی دانسته یا ندانسته تا حدودی از دانش جغرافیا استفاده می‌کند، چه این دانش برچسب دانش جغرافیایی داشته باشد و چه دانش حاصل از تجربیات زیسته یک فرد باشد. از ابتدای پیدایش انسان در محیط طبیعی، بشر پیوسته برای کنار آمدن با شرایط طبیعی مبارزه کرده و برای بقا تلاش کرده است. مردم برای اینکه بتوانند زندگی کنند و کیفیت زندگی خود را بهبود بخشند، دائماً بر طبیعت فشار وارد کرده و به دنبال راه‌هایی برای بهره‌مندی بیشتر از آن هستند. در طول این فرآیند، افراد با استفاده از دانش جغرافیایی خود سعی در ایجاد یک محیط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی دارند. علاوه بر این، هیچ کس نمی‌تواند انکار کند که در پاسخ به آنچه می‌خوریم، چه می‌پوشیم، چگونه زندگی می‌کنیم، چه چیزی تولید می‌کنیم، کجا و چگونه می‌رویم، بخشی از دانش جغرافیا وجود دارد. بنابراین می‌توان گفت که افراد آگاهانه یا ناخودآگاه از اطلاعات جغرافیایی استفاده می‌کنند.

از آنجایی که دانشجو معلمان فعلی رشته آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان، در آینده به عنوان معلم مدارس ابتدایی مشغول به کار خواهند شد و یکی از دروسی که تدریس خواهند کرد، درس مطالعات اجتماعی می‌باشد که بخشی از محتوای آن شامل موضوعات جغرافیایی می‌شود؛ نوع نگرش آن‌ها نسبت به این علم، در شیوه تدریس و ارزشیابی آن‌ها از دانش‌آموزان تاثیرگذار خواهد بود. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که دانشگاه فرهنگیان سعی نمایند با تدوین منابع علمی مناسب، مفهوم و ساختار این علم را به درستی برای دانشجومعلمین تشریح نماید تا ذهنیت منسجمی از آن پیدا کنند. همچنین، با برگزاری کارگاه‌های روش‌های نوین تدریس و آموزش تفکر ارزیابانه و انتقادی، زمینه‌ای را فراهم نماید تا دانشجومعلمین از روش تدریس سخنرانی و آزمون‌های عینی به سمت روش‌های تدریس فعال و آزمون‌های مستمر و کاربردی تغییر نگرش بدهند تا به فواید جغرافیا در زندگی روزمره بیش از پیش واقف شوند. در این صورت می‌توان انتظار داشت ابهام و کم‌علاقگی دانش‌آموزان نسبت به این علم به حداقل ممکن کاهش یابد.

در این پژوهش، دانشجو معلمان، برخی درس جغرافیا را ضروری و بسیار مهم گزارش کردند. با این حال، از آنجایی که کسانی هستند که درس جغرافیا را یک درس غیر ضروری و کم اهمیت می‌بینند، جغرافیا باید جایگاه بالاتری را که شایسته آن است به دست آورد. بدین منظور به کلیه دست‌اندرکاران اعم از نهادها و سازمان‌های ذیربط پیشنهاد می‌شود نهایت تلاش خود را به کار گیرند تا جایگاه جغرافیا در بین علوم به نحو مناسبی تثبیت شود و این رشته مورد غفلت قرار نگیرد. باید اطمینان حاصل شود که مسائل مربوط به حوزه جغرافیا به سایر رشته‌ها واگذار نشود و اقدامات لازم برای نهادینه کردن جغرافیا انجام گیرد و اهمیت جغرافیا توسط همه مجامع علمی به رسمیت شناخته

¹ -Hulu Langat District of Selangor State

شود. علاوه بر این پیشنهاد می‌شود که پژوهشگران در مطالعات آتی خود سایر جامعه‌های آماری را نیز مورد بررسی قرار داده و نتایج آن را با این تحقیق مورد مقایسه قرار دهند.

اگرچه مفاهیم، پدیده‌ها، رویدادها و رخدادها از طریق دروس جغرافیا به دانش‌آموزان منتقل می‌شوند، اما باید تدریس آن‌ها با استفاده از روش‌های فعال یاددهی – یادگیری و ترجیحاً در طبیعت و محیط‌های جغرافیایی به صورت ملموس و با نشان دادن مثال‌های واقعی آموزش داده شود.

مسلماً موضوع جغرافیا به جای کسب شهرت، امروزه اعتبار خود را تا حدودی از دست داده است. یکی از مهمترین دلایل این است که تولید دانش جغرافیایی به سبک فعلی، پاسخگوی نیازها و تقاضاهای جامعه نیست. دانش جغرافیا باید بتواند نیازهای واقعی افراد و جامعه را برآورده کند. به همین دلیل، مهمترین وظیفه جغرافیدانان این است که دانشی کاربردی را تولید کرده و به شکلی عینی و ملموس عرضه کنند تا بتواند پاسخگوی نیازهای فعلی و آینده فردی و اجتماعی دانش‌آموزان باشد.

مشارکت نویسندگان

۵۰ درصد مشارکت مقاله از آن نویسنده مسئول بابت راهنمایی، مشاوره و نظارت در انجام طرح، ۵۰ درصد مشارکت مقاله از آن نویسنده دوم بابت نگارش طرح و اجرای طرح پژوهشی می باشد

تشکر و قدردانی

از دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان اصفهان «پردیس شهید باهنر» که محققین را در این طرح تحقیقاتی همراهی نموده و صبورانه به پرسش‌های تحقیق پاسخ دادند، صمیمانه سپاسگزاریم .

تعارض منافع

«هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است»

References

- Adhikari, J. (2003). Geographical education and studies in Nepal. *Unpublished Seminar Paper. Kathmandu*. 1-35. doi:[10.3126/ttp.v21i01.41612](https://doi.org/10.3126/ttp.v21i01.41612)
- Akinuoye, M. A., Akinuoye, O. F., Wan Shub, W. A. & Mokhtar, J. (2015). Gender-Based Perception and appraisal of geography education by Malaysian secondary schools. *Journal of Research and Method in Education*, 5(3), 52-45. doi:[10.1080/10382046.2020.1779987](https://doi.org/10.1080/10382046.2020.1779987)
- Al-Nolfi, M. A. (2010). Students' perceptions about geography: a study of basic education school students in Oman. *European Journal of Social Sciences*, 16(1), 19-11.
- Berger, P.L., Luckmann, T. (1991): *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge* (No. 10). Penguin UK.
- Colman, A.M. (2015). *A dictionary of psychology*. Oxford quick reference. Oxford: Oxford University Press.
- Dawson, J., Hebden, R. (1984): *Beyond 1984: The image of geography*. Area, 16(3),254–256.
- HusaIn, M. (2011). *Evolution of Geographical Thought*. Rawat Publications, New Delhi. doi:[10.37040/geografie2021126040347](https://doi.org/10.37040/geografie2021126040347).
- Elibüyük, M. (2000). *Mathematical geography*. Ankara: Ekol Yayıncılık.

Fatima, M. (2016). Perceptions of geography as a discipline among students of different academic levels in Pakistan. *RIGEO*, 6(1), 67-85. <http://www.rigeo.org/vol6no1/Number1Spring/RIGEO-V6-N1-1.pdf>.

Hemmer, I., Hemmer, M. (2017). Teachers' Interests in Geography Topics and Regions. How They Differ from Students' Interests? Empirical Findings. *Review of International Geographical Education Online*, 7(1), 9–23. <http://www.rigeo.org/vol7no1/Number1Spring/RIGEO-V7-N1-1>.

Imber, J., Toffler B. (2000). Dictionary of Marketing Terms, 3. bs.

Irog, D., Hibszer. A. (2020). The situation of geography teachers on the labour market in Poland: overt and covert issues. *European Journal of Geography*, 11(2) 65–87. doi: [doi: 10.48088/ejg.d.pir.11.2.65.87](https://doi.org/10.48088/ejg.d.pir.11.2.65.87).

Johnston, R. J. (1985). Introduction: Exploring the future of geography. *In the Future of Geography Ed. Johnston, R J, (Methuen, London) 3–26*.

Kidman, G. (2018). School geography: what interests student, what interests teacher? *International Research in Geographical and Environmental Education*, 27(4), 311–325. doi: [10.1080/10382046.2017.1349374](https://doi.org/10.1080/10382046.2017.1349374).

Kızılcıoğlu, A. (2006). Geographic education in elementary schools. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 14, 81-106. doi:[10.33403/rigeo.710465](https://doi.org/10.33403/rigeo.710465).

koszegi, m., z. Bottlik, T. Telbisz and I. mari. (2015). Human-environment Relationships in Modern and Postmodern Geography. *Hungarian Geographical Bulletin*. 64(2), 87–99. doi: [10.15201/hungeobull.64.2.1](https://doi.org/10.15201/hungeobull.64.2.1).

Kubiatko, M., Mrazkova, K. & Janko, T. (2012). Gender and grade level as factors influencing perception of geography. *Review of International Geographical Education Online (RIGEO)*, 2(3), 302-289.

Martin, Geoffrey .J.James, Preston E.(2010). All Possible Worlds: A History of Geographical Ideas. Ithird Edition John Wiley and Sons. Inc. New York. USA.

Mills, C.W. (2000). The sociological imagination. Oxford University Press.

Miener, K.P. (2016). Das Image des Unterrichtsfachs Geographie aus der Perspektive von Schülerinnen und Schülern. Eine empirische schulartenübergreifende Untersuchung in der Sekundarstufe I in Nordrhein-Westfalen. *Geographiedidaktische Forschungen*, 64. doi: 10.18452/23112

Mohammadi. J. ; Shafiee, P. (2017). Studying the attitude of students of pre-university centers of Ardestan city towards geography, 21(80), 10-3. [In Persian].

Molayi Hashjin, N. (2012). investigation of students' attitudes towards geography education in schools of Rasht city, *Roshd Geofah Geofah*, 18(66), 15-2. [In Persian].

Mukesh, V. & Sarita, D. (2015). Perception of Students about geography in Fiji National University: a case study. *First International Conference on Theory and Practice (ICTP-)*, 132-121.

Parkinson, A. (2020). Why Study Geography? London: London Publishing Partnership. doi:[10.1080/19338341.2021.1894210](https://doi.org/10.1080/19338341.2021.1894210)

PettIcrew, M., ROBERTS, H. (2008). Systematic reviews in the social sciences: A practical guide. *John Wiley & Sons*. doi:[10.1002/9780470754887](https://doi.org/10.1002/9780470754887)

Pirog, D., Hibszer A. (2020). The situation of geography teachers on the labour market in Poland: overt and covert issues. *European Journal of Geography*, 11(2), 65–87. doi: 10.48088/ejg.d.pir.11.2.65.87

Rallis, D.N., Rallis, H. (1995). Changing the image of geography. *The Social Studies*, 86(4)167–168.

Schiefele, U. (1991). Interest, learning, and motivation. *Educational psychologist*, 26(3), 299–323.

Smith, H. (2009). Perceptions of geography as a vocation: a study of secondary school students in the Illawarra and South East region of New South Wales. *School of Earth & Environmental Sciences*, University of Wollongong, Retrieved May 13, 2018, from <http://ro.uow.edu.au/thsci/101>.

Snyder, H. (2019). Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of business research*, 104, 333–339. doi:10.1016/j.jbusres.2019.07.039

Subedi, B. P. & Joshi. B. D. (1997). About geography in Nepal: An outline for discussion. In Prem K. Katry (edited), *Social sciences in Nepal: Some thoughts and search for direction*. Kathmandu: *Center for Nepal and Asian Studies*. 90-112.

Sozen, E. (2019). High school students' views and attitudes towards geography courses in Turkey. *Review of International Geographical Education Online*, 9(2), 458–478. doi:10.33403/rigeo.566402.

Thomas-Brown, K. A. (2011). Teaching for geographic literacy: our afterschool geography club. *The Social Studies*, 102(5), 181-189. doi:10.1080/00377996.2010.509373

Tomal, N. (2010): High school students' attitudes towards geography and the questions that they wonder about it. *Scientific Research and Essays*, 5(13), 1729–1733.

Yıldırım A., Şimşek H. (2011). *Qualitative Research Methods in Social Sciences*. Ankara: Seçkin Publishing.

